Частична предварителна оценка на въздействието	
Институция: Министерство на образованието и науката	**Нормативен акт: Проект на Закон за изменение и допълнение на Закона за висшето образование**
◉ Не е включен в законодателна/оперативна програма на Министерския съвет	○ Включен е в законодателната/оперативната програма на Министерския съвет за:
Лице за контакт: Соня Кръстанова - директор на дирекция „Финанси“ в Министерството на образованието и науката	**Телефон и ел. поща:** тел.: 02 9217 413 e-mail: s.krastanova@mon.bg

1. Проблеми за решаване:

1.1. Кратко опишете проблема/проблемите и причините за неговото/тяхното възникване. По възможност посочете числови стойности.

Проблем: „Необходимост от устойчиво регулиране на отношенията между висшите училища и студентите/гражданите относно таксите за кандидатстване и за обучение срещу заплащане, правото на студентите да получават стипендии от държавния бюджет и реда за удостоверяване на придобито висше образование“

Образованието винаги е било национален приоритет в Република България. То е един от основните фактори на икономическото, социалното и културното развитие на човешкото общество. Поради голямото му значение и социална полезност, както и поради необходимостта от създаване на равни възможности за всички граждани за достъп до образование и обучение, ролята на държавата за административното и финансовото регулиране на образователния процес е фундаментална. Държавата провежда целенасочена политика за неговото подпомагане както чрез механизмите на финансиране, така и чрез създаването на подходяща нормативна рамка. Отчитайки сериозното увеличение на таксите за учебните 2024/2025 и 2025/2026 г. за студентите в платена форма на обучение, през 2025 г. бяха инициирани промени в Закона за висшето образование (ЗВО), които се приеха от Народното събрание на Република България (обн. ДВ, брой 63 от 05.08.2025 г.). Съгласно новата редакция на чл. 95, ал. 4 размерът на таксата за студентите в платена форма на обучение не може да бъде по-нисък от 60% от средствата за издръжка на обучението в съответното професионално направление плюс размера на таксата, определен за студентите държавна поръчка. Също така, за да има предвидимост за вече приетите студенти до учебната 2024/2025 г., съгласно § 4 от Преходни и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за висшето образование (ДВ, бр. 63 от 2025 г.), по време на обучението им няма да има увеличение на таксите с повече

от 20% от определения размер за учебната 2024/2025 г. Цитираните промени в ЗВО се прилагат от учебна 2025/2026 година.

Посочената разпоредба на §4 регулира определянето на таксите на студентите, приети да се обучават срещу заплащане до учебната 2024/2025 г. включително. По отношение на приема за 2025/2026 и следващите учебни години няма законово ограничение за увеличението на таксите за обучение, което създава непредвидимост и риск на определен етап от обучението таксата да стане непосилна за студента и това да постави под въпрос успешното му завършване.

Възможността за определянето на по-ниски такси за студентите и докторантите, обучаващи се срещу заплащане е поставяна нееднократно като въпрос от ректори на държавни висши училища. Нарастването на средствата за издръжка през последните години доведе до значителен ръст и на таксите за обучение, предвид разписания в чл. 95, ал. 4 от ЗВО механизъм за определянето им. В редица случаи размерите на таксите надвишават финансовите възможности на значителна част от българските и чуждестранните кандидати, като се изравняват или дори надвишават таксите в престижни университети в Западна Европа и САЩ, което поставя българските висши училища в неравностойна позиция на глобалния образователен пазар и застрашава тяхната ценова конкурентоспособност. Цитираното по-горе изменение на ЗВО през 2025 г. даде възможност за намаляването на тези такси, но определеният минимум от 60% от средствата за издръжка остава сравнително висок за „по-скъпите“ специалности. Това затруднява достъпа до висше образование за студентите с по-ниски доходи или тези, които разчитат на заеми или стипендии за обучението си. Също така прекомерното увеличение на таксите прави страната ни по-малко привлекателна за чуждестранните студенти.

Освен регулация на така описания казус е идентифицирана необходимост за още едно изменение на ЗВО, относно определянето на таксите за кандидатстване във висшите училища. На основание чл. 9, ал. 3, т. 7 от Закона, таксите за кандидатстване и за обучение се утвърждават от Министерския съвет ежегодно до 30 април, по предложение на министъра на образованието и науката въз основа на предложенията на държавните висши училища (ДВУ). Таксите за кандидатстване по същество са административни и чрез тях училищата покриват разходите си по регистрация, проверка на документи и на изпитни работи, осигуряване на условия и организация за провеждане на изпити и други присъщи дейности. Също така, за разлика от таксите за обучение, размерите на таксите за кандидатстване не са нормативно ограничени и се включват в решението на Министерския съвет така както са предложени от ръководствата на ДВУ. Следва да се има предвид и фактът, че повечето висши училища стартират кандидатстудентската си кампания още от началото на втория семестър с провеждането на предварителни изпити, когато все още Министерският съвет не е утвърдил таксите.

Наред с описаната регулация на таксите е необходимо и допълване на разпоредби, имащи за цел да уредят ясен, унифициран и съвременен ред за удостоверяване на придобито образование при взаимодействието между гражданите и административните органи. В действащата практика при редица

административни производства се изисква от гражданите да представят дипломи за завършена степен на образование или съответно удостоверения за признато образование, ако същото е завършено в чужбина, въпреки че тези данни се съдържат в поддържаните от Министерството на образованието и науката електронни регистри с публичен достъп.

Това води до излишна административна тежест, до многократно изискване и представяне на едни и същи документи, както и до удължаване на административните процедури. Липсата на изрична законова уредба за служебна проверка създава неравномерна практика между различните административни органи.

Същевременно в българското законодателство последователно се утвърждава принципът, че когато данни или документи са налични в регистри, поддържани от държавни органи, тяхното установяване следва да се извършва по служебен път, а не чрез възлагане на тежестта върху гражданите и юридическите лица. В този смисъл предлагаме промени, насочени към привеждане на режима за удостоверяване на завършено образование в съответствие с принципите на електронното управление, служебното начало и намаляването на административната тежест.

Във връзка с предложените промени е необходимо регистърът за академично признаване на придобито в чуждестранни висши училища висше образование и за признаване на придобита в чужбина степен, съответстваща на образователната и научна степен „доктор“ изрично да се включи в поддържаната от Националния център за информация и документация (НАЦИД) информационна система по чл. 10, ал. 2, т. 3 от ЗВО. Тази промяна не е насочена към създаване на нов регистър. Регистърът и към настоящия момент съществува, функционира и се поддържа във връзка с производствата по академично признаване, като уредбата относно неговото водене, съдържание и използване се съдържа в действащите държавни изисквания за признаване на придобито висше образование и завършени периоди на обучение в чуждестранни висши училища. Необходимо е този регистър да се включи изрично на законово ниво сред регистрите по чл. 10, ал. 2 от ЗВО, за да бъде отразено мястото му в общата информационна система, поддържана от министъра на образованието и науката чрез НАЦИД.

В проекта за изменение и допълнение на ЗВО е включено и предложение, касаещо правото на студентите и докторантите да получават стипендии от държавния бюджет. Съгласно разпоредбите на чл. 94, ал.1 ЗВО студентите и докторантите имат право да кандидатстват за стипендии от държавния бюджет. Подзаконовият нормативен акт - Постановление № 90 на МС от 26.05.2000 г. за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации в чл. 1, ал. 1 определя кръга на правоимащите лица за отпускане на стипендии. Преди измененията на ПМС № 90/2000 г. от 2024 г. и 2025 г. от този кръг бяха изключени студентите в задочна и в платена форма на обучение. В края на 2024 г. Върховният административен съд (ВАС) окончателно потвърди отмяна на забраната за получаване на стипендии от студентите в задочна форма на обучение. Със свое Решение от м. октомври 2025 г. ВАС окончателно потвърди и отмяна на забраната студенти в платена форма на обучение да получават стипендии. Това породи нормативни несъответствия

между относимите разпоредби в ЗВО и в ПМС № 90/2000 г., респективно обуслови необходимост от преодоляване на установените различия и привеждане на законовата уредба в съответствие със съдебната практика. Поради тази причина предлагаме изменение на разпоредбите в ЗВО, уреждащи правото за получаване на стипендии от държавния бюджет.

Изложените обстоятелства показват, че подкрепата за развитието на висшето образование е непрекъснат процес и онагледява ангажираността на държавата към продължаване и надграждане на целенасочената политика за осигуряване на достъпно, всеобхватно и качествено образование.

С оглед на това и за разрешаване на дефинирания проблем е необходимо да се предприемат действия за изменение и допълнение на Закона за висшето образование.

1.2. Посочете възможно ли е проблемът да се реши в рамките на съществуващото законодателство чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности (например съвместни инспекции между няколко органа и др.).

Разрешаването на описания по-горе проблем не може да се осъществи в рамките на съществуващото законодателство, чрез промяна в организацията на работа и/или чрез въвеждане на нови технологични възможности.

1.3. Посочете защо действащата нормативна рамка не позволява решаване на проблема/проблемите

Описаното в раздел „Проблеми за решаване“ обуславя необходимост от промени в Закона за висшето образование, тъй като без целева регулация не може да се разреши идентифицирания проблем. Това води до извода, че в конкретния казус се налага промяна в действащата нормативна рамка.

1.4. Посочете задължителните действия, произтичащи от нормативни актове от по-висока степен или актове от правото на ЕС.

Неприложимо.

1.5. Посочете дали са извършени последващи оценки на нормативния акт или анализи за изпълнението на политиката и какви са резултатите от тях?

Не са извършвани последващи оценки.

2. Цели

Общи цели:

- Осигуряване на достъпна, всеобхватна и качествена образователна система в сферата на висшето образование; разширяване на академичната автономия и намаляване на административната тежест за гражданите и бизнеса;
- Осигуряване на по-ефективно и целесъобразно използване на средствата от държавния бюджет за подпомагане на достъпа до висше образование.

Конкретни цели:

- Достъпност на висшето образование за всички граждани, независимо от техния социален статус и финансови възможности;
- Стимулиране на младите граждани, които са бъдещето на нацията, да се насочат към обучение във висшите училища в страната;
- Повишаване дела на завършилите висше образование на възраст от 30 до 34 години в рамките на целта, заложена като индикатор в Националната програма за развитие БЪЛГАРИЯ 2030;

- Увеличаване конкурентоспособността на българското висше образование на международния пазар и привличане на чуждестранни студенти;
- Повишаване на ефективността и надеждността на административното обслужване, ускоряване на административните производства чрез ограничаване на необходимостта от представяне на хартиени документи, насърчаване на електронното управление и обмена на данни между институциите;
- Привеждане на законовата уредба в съответствие със съдебната практика и преодоляване на установените от Върховния административен съд нормативни несъответствия по отношение на студентските стипендии.

3. Заинтересовани страни:

Заинтересовани страни, върху които предложението ще окаже въздействие са:

- Действащите студенти, приети да се обучават срещу заплащане за 2025/2026 и следващите учебни години;

По данни от Националния център за информация и документация (НАЦИД) за учебната 2025/2026 година студентите, обучаващи се срещу заплащане по чл. 21, ал. 2 и 3 и по чл. 9, ал. 3, т. 6, буква "б" в българските държавни висши училища, са 45 359.

- Бъдещите кандидат – студенти, които при успешен прием в платена форма на обучение във висшите училища ще заплащат такси за своето обучение;
- Родителите и семействата на студентите и бъдещите такива, за които регулацията ще има положителен ефект, свързан с предвидимост на разходите, които те отделят за обучението на своите деца;
- Всички студенти и докторанти, обучавани в държавните висши училища, по отношение на право за получаване на стипендии;

По данни на НСИ към момента, последно актуализирани към 20.05.2025 г., общият брой на студентите в държавните висши училища (ДВУ) е 180 450, в т.ч. 165 005 български граждани и 15 445 чужденци, а общият брой на докторантите в ДВУ и научните организации е 4 841.

- Висшите училища в Република България, като институции, осъществяващи функции в полза на обществото и гражданите, които ще имат яснота относно приходите от такси за кандидатстване и за обучение в платена форма;

По данни на НСИ към момента, последно актуализирани към 20.05.2025 г., общият брой на висшите училища е 51 (в т.ч. университети, специализирани висши училища и самостоятелни колежи). От тях държавните висши училища е 38, в т.ч. 33 ДВУ към МОН, 4 висши военни училища към Министерството на отбраната и 1 Академия на МВР.

- Министерство на образованието и науката като институция, провеждаща държавната политика в областта на образованието;

- Гражданите и организациите, на които се налага извършване на проверка за наличието на завършена степен на висше образование.

Посочете всички потенциални заинтересовани страни/групи заинтересовани страни (в рамките на процеса по извършване на частичната предварителна частична оценка на въздействието и/или при обществените консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове), върху които предложенията ще окажат пряко или косвено въздействие (бизнес в дадена област/всички предприемачи, неправителствени организации, граждани/техни представители, държавни органи/общини и др.).

4. Варианти на действие. Анализ на въздействията.

Вариант 1 „Без действие“:

Описание:

Вариант „Без действие“ означава да не се предприемат никакви действия – т.е. да не се предприеме регулиране на обществените отношения между висшите училища и студентите/гражданите във връзка с таксите за кандидатстване и за обучение, правото за получаване на стипендии от държавния бюджет и реда за удостоверяване на придобито образование.

В резултат на това ЗВО ще остане в настоящата си редакция и няма да се извърши целево въздействие.

Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:

При приложението на този вариант не се идентифицират положителни въздействия върху нито една от заинтересованите страни.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:

В случай на прилагане на този вариант на действие няма да се даде адекватен отговор на описаните обстоятелства, свързани с необходимостта от промени, които да направят образователния процес по-гъвкав и адаптивен към нуждите на пазара на труда и образователната система.

Негативно въздействие при евентуално бездействие ще настъпи за студентите, приети срещу заплащане, и за техните семейства, които няма да имат яснота и предвидимост за максималния размер на таксата през целия срок на обучение. По този начин е възможно на определен етап от обучението таксата да стане непосилна за студента и това да постави под въпрос успешното му завършване. Това ще се отрази неблагоприятно за държавата и обществото като цяло, тъй като едно пълноценно използване на човешкия капитал е ключов стратегически инструмент за осигуряване на напредък на отделните хора и прогрес на държавата като цяло.

Бездействието ще има отрицателен ефект и върху висшите училища, които няма да имат достатъчна свобода при планиране и провеждане на кандидат-студентската им кампания, а ще се налага да чакат утвърждаването на таксите за кандидатстване с акта на Министерския съвет. В сега действащата разпоредба на чл. 9, ал. 3, т. 7 от ЗВО срокът за това е до 30 април, а повечето висши училища стартират кандидатстудентската си кампания още от началото на втория семестър (м. февруари) с провеждането на предварителни изпити.

Вариант „Без действие“ ще има отрицателно въздействие за гражданите и бизнеса, които няма да бъдат улеснени чрез извършване на служебната проверка от съответния административен орган, когато е необходима справка за наличието на завършена степен на висше образование.

Ако се приложи вариант „Без действие“ няма да се прецизира законовата уредба относно правото на студентите и докторантите да получават стипендии от държавния бюджет и няма да се отговори на необходимостта от нормативно уреждане на кръга на правоимащите лица след постановените през 2024 г. и 2025 г. решения на Върховния административен съд.

Специфични въздействия: няма

Въздействия върху малките и средните предприятия:

Прилагането на Вариант 1 няма да окаже влияние върху МСП.

Административна тежест: няма

1.1. Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални и екологични въздействия, включително върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни. Пояснете кои въздействия се очаква да бъдат значителни и кои второстепенни.

1.2. Опишете специфичните въздействия с акцент върху малките и средните предприятия и административната тежест (задължения за информиране, такси, регулаторни режими, административни услуги и др.)

Вариант 2 „Инициатива за регулаторни мерки с приемане на Закон за изменение и допълнение на Закона за висшето образование.

Прилагането на този вариант на действие е свързан с целево и конкретно изменение на Закона за висшето образование в следните аспекти:

- нова редакция на чл. 95, ал. 4 от ЗВО, съгласно която размерът на таксата за студентите в платена форма на обучение да бъде 50% вместо сегашните 60% от средствата за издръжка на обучението в съответното професионално направление плюс размера на таксата, определен за студентите държавна поръчка. Също така, за да има предвидимост за вече приетите студенти до учебната 2024/2025 г., съгласно § 4 от Преходни и заключителни разпоредби към Закона за изменение и допълнение на Закона за висшето образование (ДВ, бр. 63 от 2025 г.), по време на обучението им няма да има увеличение на таксите с повече от 20% от определения размер за учебната 2024/2025 г.

Регулацията в размера на таксите за обучение се отнася за студентите, приети в платена форма *за* и *след* учебната 2025/2026 г. с уточнението, че за целия срок на обучението на студента за съответната образователно-квалификационна степен този размер не може да се увеличава общо с повече от 20 на сто спрямо определения през първата година от обучението, независимо от получения размер на таксата по посочения в чл. 95 ал. 4 от ЗВО ред.

С предложената промяна държавата ще осигури достъпност на висшето образование за всички граждани, независимо от техния социален статус и финансови възможности, ще се стимулират младите граждани, които са бъдещето на нацията, да се насочат към обучение във висшите училища в страната. Ще се

стимулират потенциалните обучавани към по-нататъшно образование в системата на висшето образование в Република България и задържането им родината.

- промяна, даваща възможност на академичните съвети да определят таксите за кандидатстване във висшите училища, без да е необходимо тези такси да се утвърждават от Министерския съвет;

Регламентираната до момента функция на Министерския съвет да утвърждава размера на таксите за кандидатстване на студенти и докторанти в държавните висши училища в чл. 9, ал. 3, т. 7 се отменя, като аналогично се допълват функциите на академичните съвети. По този начин се разширява академичната автономия на държавните висши училища.

- допълнение на чл. 10 от ЗВО с нови разпоредби, имащи за цел да се уреди ясен, унифициран и съвременен ред при взаимодействието между гражданите и административните органи за удостоверяване по служебен път на завършена степен на образование или съответно удостоверения за признато образование, ако същото е завършено в чужбина. С тях се въвежда принципът на служебното събиране на информация, когато тя е налична в официални регистри, като същевременно се запазва възможност за доказване чрез документ в изрично определени хипотези.

Направеното предложение за служебна проверка от съответния административен орган за наличието на завършена степен на висше образование е в съответствие с принципа на електронното управление „само веднъж“ (once-only principle), според който гражданите и организациите не следва да предоставят на администрацията информация, която вече е налична в публичните регистри. То подкрепя и политиките за дигитализация на публичния сектор.

- допълнение на чл. 10, ал. 2, т. 3, като се създаде нова буква „е“, с която изрично да се включи регистърът за академично признаване на придобито в чуждестранни висши училища висше образование и за признаване на придобита в чужбина степен, съответстваща на образователната и научна степен „доктор“, с което се цели нормативно прецизиране и систематизиране на уредбата на регистрите, които са част от общата информационна система на висшето образование, поддържана от министъра на образованието и науката чрез Националния център за информация и документация.

Предлагаме със Закона за висшето образование да се създаде възможност, а при наличие на предвидените в закона предпоставки – и задължение, административните органи да установяват служебно наличието на завършено висше образование или на признато висше образование, придобито в чуждестранни висши училища, чрез справка в съответните регистри.

Аналогично се предлагат и промени в Закона за предучилищното и училищното образование, където по аналогичен начин да се въведе служебно установяване на данни за завършено училищно образование и професионална квалификация, както и отпадане на задължението за прилагане на дипломи за висше образование към списъци на обучители, когато съответните данни могат да бъдат проверени служебно чрез регистрите.

- регламентиране на правото на стипендии от държавния бюджет само за студентите и докторантите, приети на места, субсидирани от държавата, в редовна форма на обучение.

Предложението се отнася конкретно до студентите и докторантите, които се обучават в редовна форма на обучение на места, субсидирани от държавата. То не засяга обучаемите задочно, дистанционно и в платена форма на обучение. С него се прецизира законовата уредба относно правото на студентите и докторантите да получават стипендии от държавния бюджет и нормативно се урежда кръга на правоимащите лица след постановените решения на Върховния административен съд. Съгласно чл. 8, т. 3 от ЗВО държавата субсидира обучението на студентите, приети в държавните висши училища на места, за които осигурява средства за издръжката на обучението, и при определени условия им осигурява стипендии, общежития и столове. Законодателят е предвидил стипендиите от държавния бюджет като форма на публично подпомагане, свързана с реализирането на държавната политика за осигуряване на достъп до висше образование и за подпомагане на студентите при придобиване на висше образование приоритетно в редовна форма на обучение. Редовната форма на обучение има съществени характеристики, които я отличават от задочната, вечерната и дистанционната форма на обучение. Тя предполага ежедневно участие в учебния процес, значително по-голяма учебна натовареност, трайно присъствие във висшето училище, участие в практически занятия, лабораторни упражнения, клинично обучение, учебни практики и други присъствени форми на обучение, които съществено ограничават възможностите за полагане на труд и реализиране на доходи. За разлика от това, задочната, вечерната и дистанционната форма на обучение са организирани по начин, който позволява съчетаване на обучението с трудова заетост и професионална реализация. По правило тези форми са предназначени именно за лица, които желаят да придобият или повишат образованието и квалификацията си, без да преустановяват трудовата си дейност и без да отпадат от пазара на труда. Разграничението цели насочване на ограничените публични ресурси към студентите, за които обучението в редовна форма предполага най-висока степен на ангажираност и съответно най-голяма необходимост от финансова подкрепа. Стипендиите от държавния бюджет не представляват субективно право, което следва да бъде предоставено при еднакви условия на всички студенти независимо от формата на обучение, а инструмент на държавната политика за целево подпомагане на определени категории обучаващи се лица съобразно характера на обучението и преследваните обществени цели. Същевременно предлаганият подход съответства на принципа на пропорционалност, доколкото не засяга правото на достъп до висше образование в другите форми на обучение, не ограничава възможността за получаване на стипендии, учредени от висшите училища, както и стипендии от физически и юридически лица, а единствено прецизира кръга на лицата, които могат да бъдат подпомагани със средства от държавния бюджет.

Целта на предложените изменения и допълнения на ЗВО е постигане на система за висше образование, която да е способна да отговори на динамиката на обществените процеси, като се осигури

достъпна, всеобхватна и качествена образователна система и се повиши делът на завършилите висше образование.

През последните години се предприеха последователни стъпки към подобряване на достъпа и качеството на висшето образование в Република България в редица негови аспекти. Усъвършенства се моделът на кредитиране на студентите и всяка година се осигурява гарантиран ресурс за студентски кредити. Значително нарасна размерът на месечните стипендии за българските и чуждестранните студенти и докторанти. Чрез Програма Образование и други източници са осигурени финансови средства за оборудване на висши училища. Осъществена е програма за развитие на дистанционното обучение в повече от 35 висши училища Така се осигури достъп до висше образование на максимално широк кръг лица. Делът на лицата с висше образование се повиши, като достигна 42.4 % за възрастовия диапазон от 30 до 34 години по данни на НСИ към 13.03.2026 г.

Предложените промени ще затвърдят и надградят целенасочената политика за подобряване на достъпа, равнопоставеността и качеството на висшето образование в страната. Приемането им няма да доведе до въздействие върху държавния бюджет.

Положителни (икономически/социални/екологични) въздействия:

Приемането на Вариант 2 ще има положителни икономически и социални въздействия в посока насърчаване и улесняване на достъпа до висше образование на всички български граждани.

Чрез законовото ограничение на увеличението на таксите на студентите, приети да се обучават срещу заплащане през 2025/2026 и следващите учебни години, ще се гарантира предвидимост и за студента, и за висшето училище, какъв може да бъде максималният размер на таксата през целия срок на обучение. По този начин ще се елиминира възможността на определен етап от обучението таксата да стане непосилна за студента и това да постави под въпрос успешното му завършване.

Намаляването на минималната сума от средствата за издръжка, която участва в стойността на таксата, на 50% вместо сегашните 60% ще способства за подобряване на достъпа до висше образование за студентите с по-ниски доходи или тези, които разчитат на заеми или стипендии за обучението си.

Наред с горното, регулирането на таксите за платено обучение ще позволи на студентите да направят своя избор на бъдеща професия въз основа на личните си предпочитания и способности, без да се налага да се съобразяват със социално-икономическия си статус, а често и с възможностите на своите родители или лицата, които осигуряват издръжката им по време на обучението.

Тази промяна ще спомогне за повишаване ролята на висшите училища като активен фактор за регионално развитие е за увеличаване делът на 30-34- годишните със завършено висше образование.

Възможността за намаление на таксите за обучение срещу заплащане ще увеличи конкурентоспособността на българското висше образование на международния пазар и ще направи страната ни по-привлекателна за чуждестранните студенти.

Чрез промяната, даваща възможност на академичните съвети да определят таксите за кандидатстване във висшите училища, без да е необходимо тези такси да се утвърждават от Министерския съвет, ще се даде по-голяма свобода на висшите училища при планиране и провеждане на кандидат-студентската им кампания. Сроковете няма да зависят от един административен акт, който утвърждава вече приетите от ръководствата на висшите училища такси за кандидатстване. По този начин се разширява академичната автономия на държавните висши училища. Наред с това ще се осигурят финансова устойчивост на висшите училища и финансови стимули за развитие на качествено образование и научноизследователска дейност.

Чрез служебната проверка от съответния административен орган за наличието на завършена степен на висше образование ще се постигне намаляване на административната тежест за гражданите и бизнеса, ускоряване на административните производства, повишаване на ефективността и надеждността на административното обслужване, ограничаване на необходимостта от представяне на хартиени документи, насърчаване на електронното управление и обмена на данни между институциите.

Направеното предложение за служебна проверка от съответния административен орган за наличието на завършена степен на образование или квалификация е в съответствие с принципа на електронното управление „само веднъж“ (once-only principle), според който гражданите и организациите не следва да предоставят на администрацията информация, която вече е налична в публичните регистри. То подкрепя и политиките за дигитализация на публичния сектор, като се въвежда принципът на служебно събиране на информация, когато тя е налична в официални регистри, като същевременно се запазва възможност за доказване чрез документ в изрично определени хипотези.

С изменение на разпоредбите относно получаването на стипендии се създава ясна и непротиворечива правна уредба относно кръга на правоимащите лица по отношение на стипендиите. В резултат ще има по-ефективно и целенасочено използване на публичния ресурс за студентско подпомагане и насочване на държавната финансова подкрепа към студентите и докторантите, за които редовната форма на обучение предполага най-висока степен на ангажираност и ограничени възможности за реализиране на трудови доходи. Ще се постигне по-голяма предвидимост и устойчивост при планирането на бюджетните средства за студентски стипендии.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Отрицателни (икономически/социални/екологични) въздействия:

От приложението на този вариант на действие не се очакват отрицателни икономически, социални или екологични въздействия върху заинтересованите страни.

(върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни)

Специфични въздействия: няма

Въздействия върху малките и средните предприятия:

Прилагането на Вариант 2 няма въздействие върху МСП.

Административна тежест:

Вариант 2 ще доведе до намаляване на административната тежест за гражданите и организациите, тъй като за доказване на завършена степен на образование или квалификация, необходимите данни за лицата ще се установяват служебно от съответния административен орган чрез проверка в съответния регистър.

(въздействията върху малките и средните предприятия; административна тежест)

1.1. Опишете качествено (при възможност – и количествено) всички значителни потенциални икономически, социални и екологични въздействия, включително върху всяка заинтересована страна/група заинтересовани страни. Пояснете кои въздействия се очаква да бъдат значителни и кои второстепенни.

1.2. Опишете специфичните въздействия с акцент върху малките и средните предприятия и административната тежест (задължения за информиране, такси, регулаторни режими, административни услуги и др.)

Вариант 3 „Нерегулативна намеса“ - В конкретния случай не са налице алтернативни възможности на нерегулаторни мерки. Този вариант е неприложим, тъй като решаването на проблема е възможно единствено чрез изменение на действащата нормативна уредба в лицето на Закона за висшето образование.

5. Сравняване на вариантите:

Степени на изпълнение по критерии: 1) висока; 2) средна; 3) ниска.

		Вариант 1 „Без действие“	**Вариант 2**
Ефективност	Цел: Осигуряване на достъпна, всеобхватна и качествена образователна система в сферата на висшето образование	3	1
Ефикасност	Цел: Осигуряване на достъпна, всеобхватна и качествена образователна система в сферата на висшето образование	3	1
Съгласуваност	Цел: Осигуряване на достъпна, всеобхватна и качествена образователна система в сферата на висшето образование	3	1

1.1. Сравнете вариантите чрез сравняване на ключовите им положителни и отрицателни въздействия.

1.2. Посочете степента, в която вариантите ще изпълнят определените цели, съгласно основните критерии за сравняване на вариантите:

ефективност, чрез която се измерва степента, до която вариантите постигат целите на предложението;

ефикасност, която отразява степента, до която целите могат да бъдат постигнати при определено ниво на ресурсите или при най-малко разходи;

съгласуваност, която показва степента, до която вариантите съответстват на действащите стратегически документи.

6. Избор на препоръчителен вариант:

По идентифицирания проблем се установи, че изборът на Вариант 2 с предприемане на регулаторни мерки би бил най-подходящ за прилагане.

Аргументите за това са свързани със следното:

1. Вариант 2 се отличава с най-висока степен на ефективност, във връзка с неговата целесъобразност и с най-висок потенциал за постигане на целите.

2. Вариант 2 се характеризира с най-висока степен на ефикасност сред идентифицираните варианти на действие с оглед на ефекта за заинтересованите страни и за обществото.

3. Вариант 2 съдържа най-голям потенциал за изпълнение на държавната политика, насочена към развитие на висшето образование в Република България. В тази връзка той се отличава с най-висока степен на съгласуваност.

Посочете препоръчителните варианти за решаване на поставения проблем/проблеми.

6.1. Промяна в административната тежест за физическите и юридическите лица от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми):

○ Ще се увеличи

◉ Ще се намали

○ Няма ефект

Прилагането на Вариант 2 ще намали административната тежест по отношение на физическите лица и бизнеса.

1.1. Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на препоръчителния вариант за решаване на всеки проблем.

1.2. Ако се предвижда въвеждането на такса, представете образуването на нейния размер съгласно Методиката по чл. 7а от Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност.

6.2. Създават ли се нови/засягат ли се съществуващи регулаторни режими и услуги от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми)?

○ Да

◉ Не

Прилагането на Вариант 2 няма да засегне съществуващи регулаторни режими и услуги.

1.1. Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на избрания вариант.

1.2. В случай че се предвижда създаване нов регулаторен режим, посочете неговия вид (за стопанска дейност: лицензионен, регистрационен; за отделна стелка или действие: разрешителен, уведомителен; удостоверителен и по какъв начин това съответства с постигането на целите).

1.3. Мотивирайте създаването на новия регулаторен режим съгласно изискванията на чл. 3, ал. 4 от Закона за ограничаване на административното регулиране и административния контрол върху стопанската дейност.

1.4. Посочете предложените нови регулаторни режими отговарят ли на изискванията на чл. 10 – 12 от Закона за дейностите по предоставяне на услуги.

1.5. Посочете изпълнено ли е изискването на § 2 от Допълнителните разпоредби на Закона за дейностите по предоставяне на услуги.

1.6. В случай че се изменят регулаторни режими или административни услуги, посочете промяната.

6.3. Създават ли се нови регистри от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми)?

○ Да

◉ Не

Прилагането на Вариант 2 няма да доведе до създаване на нови регистри.

Предлаганата промяна в чл. 10, ал. 2, т. 3 от ЗВО не е насочена към създаване на нов регистър. Регистърът за академично признаване на придобито в чуждестранни висши училища висше образование и за признаване на придобита в чужбина степен, съответстваща на образователната и научна степен „доктор“ и

към настоящия момент съществува, функционира и се поддържа. Предложението е този регистър изрично да се включи в поддържаната от НАЦИД информационна система по чл. 10, ал. 2, т. 3 от ЗВО.

Когато отговорът е „Да“, посочете регистрите, които се създават и по какъв начин те ще бъдат интегрирани в общата регистрова инфраструктура.

6.4. По какъв начин препоръчителният вариант въздейства върху микро-, малките и средните предприятия (МСП) (включително по отделните проблеми

○ Актът засяга пряко МСП

◉ Актът не засяга МСП

Прилагането на Вариант 2 не засяга МСП.

Изборът следва да е съотносим с посочените специфични въздействия на препоръчителния вариант.

6.5. Потенциални рискове от прилагането на препоръчителния вариант (включително по отделните проблеми):

Не са налице потенциални рискове от прилагането на Вариант 2.

Посочете възможните рискове от прилагането на препоръчителния вариант, различни от отрицателните въздействия, напр. възникване на съдебни спорове и др.

7. Консултации:

○ Проведени са консултации

Посочете основните заинтересовани страни, с които са проведени консултации. Посочете резултатите от консултациите, включително на ниво ЕС: спорни въпроси, многократно поставяни въпроси и др.

◉ Предстоят обществени консултации по чл. 26 от Закона за нормативните актове

Провеждането на обществени консултации се осъществява по чл. 26 от Закона за нормативните актове за срок от 14 дни. На основание чл. 26, ал. 4 от Закона за нормативните актове се предлага да бъде определен по-кратък срок за обществено обсъждане, тъй като са налице обективни обстоятелства, които налагат приемането на законопроекта в кратки срокове. Мотивите за това предложение са свързани със стартирането на кандидатстудентската кампания през месец юли и необходимостта държавните висши училища да обявят таксите за обучение срещу заплащане преди началото на кандидатстудентската кампания и преди държавните висши училища да определят и обявят таксите за обучение за учебната 2026/2027 година. Срокът за обществено обсъждане е необходимо да бъде съкратен и за да могат предвидените в него по-благоприятни за гражданите облекчения в административното обслужване да започнат да се прилагат във възможно най-кратък срок.

Обобщете най-важните въпроси за обществени консултации. Посочете индикативен график за тяхното провеждане и видовете консултационни процедури.

8. Приемането на нормативния акт произтича ли от правото на Европейския съюз?

○ Да

◉ Не

Приемането на нормативния акт не произтича от правото на Европейския съюз и не засяга разпоредбите на европейски актове.

1.1. Посочете изискванията на правото на Европейския съюз, включително информацията по т. 6.2 и 6.3, дали е извършена оценка на въздействието на ниво Европейски съюз, и я приложете (или посочете връзка към източник).

1.2. Изборът трябва да съответства на посоченото в раздел 1, съгласно неговата т. 1.5.

9. Изисква ли се извършване на цялостна предварителна оценка на въздействието поради очаквани значителни последици?

○ Да

◉ Не

Не се изисква извършване на цялостна предварителна оценка на въздействието поради очаквани значителни последици.

(преценка съгласно чл. 20, ал. 3, т. 2 от Закона за нормативните актове)

10. Приложения:

Приложете необходимата допълнителна информация и документи.

11. Информационни източници:

1. Закон за висшето образование;
2. Постановление № 90 от 26 май 2000 г. за условията и реда за предоставяне на стипендии на студентите, докторантите и специализантите от държавните висши училища и научни организации;
3. Закон за предучилищното и училищното образование;
4. Национална програма за развитие България 2030;
5. Стратегия за развитие на висшето образование в Република България 2021 - 2030 г.;
6. Национален център за информация и документация (НАЦИД)
7. Национален статистически институт.

Посочете изчерпателен списък на информационните източници, които са послужили за оценка на въздействията на отделните варианти и при избора на вариант за действие: регистри, бази данни, аналитични материали и др.

12. Име, длъжност, дата и подпис на директора на дирекцията, отговорна за извършването на частичната предварителна оценка на въздействието:

Име и длъжност:
Соня Кръстанова, директор на дирекция „Финанси“ в Министерството на образованието и науката

Дата: 30.06.2026 г.

Подпис:

30.6.2026 г.

X

Соня Кръстанова
Директор на дирекция "Финанси"
Signed by: Sonia Viktorova Krastanova-Bogdanova